

Üniversite Öğrencilerinin Benlik Kurgularıyla Toplumsal Cinsiyet Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi¹

Examining The Relationship Between Self-Construal and Gender Perceptions of University Students

Alper ÇUHADAROĞLU*
Osman Nejat AKFIRAT**

Öz

Kültürel psikolojide özerklik bağlamında kullanılan benlik kurgusu kavramında kültürün benlik üzerindeki etkisine odaklanılmaktadır. İçinde yaşanılan kültürel çevre bireylerin bilişsel, duygusal ve güdülenmeleriyle ilgili yapılarını etkilediği gibi aynı zamanda benliklerini de etkiler. Batı psikolojisinin ileri sürdüğü bağımsız benlik modeli sorgulanmaktadır. Kültürlerarası araştırmalar Batılı benlik modelinin tüm insanların benlik gelişimine uygulanamayacağını göstermiştir. Türkiye’de yapılan araştırmalar sonucunda benlik kurgusunu ikili olarak açıklayan bakış açısına karşı çıkılarak özerkliğin ve ilişkiselliğin bir arada bulunduğu, üç farklı aile biçiminde ortaya çıkan üç farklı benlik kurgusunun (özerk-ayrık, bağımlı-ilişkisel ve özerk-ilişkisel) gelişimini ortaya koyan yeni bir model önerilmiştir. Toplumsal cinsiyet kavramı ise, bir cinsiyete ait kişinin nasıl davranması gerektiğini tanımlayan bir grup norm ya da kültürel olarak tanımlanmış olan beklentilerdir ve içinde belli bir cinsiyete ait genellemeyi yani basmakalıbı da barındırmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Maltepe ve Kocaeli Üniversitelerinin Eğitim Fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin benlik kurguları ile toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkileri ortaya koymaktır. Ayrıca öğrencilerin benlik kurguları ve toplumsal cinsiyet algıları ile çeşitli sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda Maltepe ve Kocaeli Üniversiteleri Eğitim fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğrencilerden 305’i kadın 110’u erkek olmak üzere toplam 415 öğrenci örneklem olarak belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, öğrencilerin özerk-ilişkisel benlik kurgularının annelerin öğrenim düzeyine ve cinsiyetlerine göre; ilişkiselsel benlik kurgularının yaşadıkları yere göre; toplumsal cinsiyet algılarının yaşadıkları yere ve cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Ayrıca, öğrencilerin her üç benlik kurgusu ile toplumsal cinsiyet algısı arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen bulguların alanyazınla uyumlu olduğu değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Benlik kurgusu, toplumsal cinsiyet algısı, İlişkisel Benlik, Özerk Benlik.

Abstract

Cultural psychology focuses on the influence of self on the concept of self-construal used in the context of autonomy. Cultural environment in which they live affects their own cognitive, emotional and motivational structures as well as their self. The independent self-model proposed by Western psychology is questioned. Cultural researches have shown that the Western self-model cannot be applied to the self-development of all people. According to research in Turkey a new model was proposed which reveals the development of three different types of self-construal (autonomous-separated, dependent-relational and autonomous-relational) that emerged in the form of three different families in which autonomy and relativity coexist. The concept of gender is a set of norms or culturally defined expectations that describe how a person should be treated, and it also contains stereotypes of a certain sex. The aim of this study is to reveal the relationship between the self-construal and gender perceptions of students who are studying at the Education Faculties of Maltepe and Kocaeli Universities. In addition, the relationships between students' self-construal and gender perceptions and various socio-demographic variables are examined. So, a total of 415 students, 305 of whom are female and 110 of whom are male, are identified as the sample of the students attending Maltepe and Kocaeli Universities Faculties of Education. The results show that, students' autonomous-relational self-construal differ significantly according to the educational level of their mothers, their sex whereas relational self-construal vary significantly according to their abode and that their gender perceptions change according to their residency and sex. Besides, a significant and positive relationship has been found out between each of the three self-construal and their gender perceptions. Findings from the study were evaluated to be consistent with the literature.

Keywords: Self-Construal, Gender Perception, Relational Self, Autonomous Self.

¹ Bu çalışma daha önce 1-9 Eylül 2016 tarihinde İtalya Roma'da düzenlenen "XI. European Conference on Social and Behavioral Sciences" adlı kongrede sunulan sözel bildirinin geliştirilmiş ve revize edilmiş bir versiyonudur.

* Yrd.Doç.Dr. Maltepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, alpercuhadaroglu@gmail.com

** Yrd.Doç.Dr. Kocaeli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, nejat.akfirat@kocaeli.edu.tr

Giriş

Benlik, kişinin benliğine atfettiği nitelikler üzerinde düşünceleri ve bilgileri olarak tanımlanmaktadır. Bireyin kendi kendini nasıl değerlendirdiğine ilişkin görüşleridir (Bee ve Boyd, 2009, s. 542). Benlik kavramı; “bireyin yalnızca ona özgü tutumlardan, duygulardan, algılardan, değerlerden ve davranışlardan ibaret kendine ilişkin görüşü” olarak tanımlanmaktadır (Gander ve Gardiner, 2010, s. 492). Alanyazında benlikle ilgili birçok kavram bulunmaktadır: Benlik saygısı, benlik algısı, benlik imgesi, benlik farkındalığı, benlik bilinci, benlik kurgusu. Bu kavramlar aralarında küçük farklar olsa da aynı anlamda kullanılmaktadır (Budak, 2000; Franzoi, 1996; Gezici ve Güvenç, 2003; Hamachek, 1995; Hortaçsu, 1989; Markus ve Kitayama, 1991). Kültürel psikolojide özerklik bağlamında kullanılan benlik kurgusu kavramında kültürün benlik üzerindeki etkisine odaklanılmaktadır. İçinde yaşanılan kültürel çevre bireylerin bilişsel, duygusal ve güdülenmeleriyle ilgili yapılarını etkilediği gibi aynı zamanda benliklerini de etkiler (Matsumoto ve Juang 2008, s. 343, Markus ve Kitayama 1991, s. 246). Singelis (1994, s. 581) benlik kurgusunu, “bireyin diğerleri olan ilişkileri ve diğerlerinden farklı benliği ile ilgili düşünceleri, duyguları ve eylemlerinin toplamı olarak tanımlamaktadır.

Markus ve Kitayama (1991, s. 226) bağımsız ve karşılıklı bağımlı olmak üzere iki boyutlu benlik kurgusundan söz etmektedir. Bu bakış açısında, içinde yaşanılan kültüre göre benlik kurgusu gelişimi, özerklik ya da ilişkisellik yönünde gelişmektedir. Batılı toplumlarda benlik kurgusuyla ilgili amaçlar, başkalarından ayrılmayı, bağımsız olmayı vurgulamaktadır. Bireyler çocukluklarından itibaren kendilerini özerk, kendine yeten ve bağımsız olarak tanımlamaktadır (Sampson, 2000). Öte yandan doğu toplumlarında aile bağlarına önem verme ve bağlılık önemli kültürel amaçlar olarak ortaya çıkmaktadır. Buna göre, bireyci batı toplumlarında yaşamını sürdürmüş olan bireylerin özerk ayrık benliğe sahip olma eğiliminde oldukları, toplulukçu doğu toplumlarında yaşamını sürdüren bireylerin ise bağımlı-ilişkisel benlik geliştirme eğiliminde oldukları belirtilmektedir (Markus ve Kitayama, 1991, s. 225). Hofstede (2001), yaptığı araştırmada Türkiye toplulukçu bir kültür olarak nitelendirmiştir (akt. Kağıtçıbaşı, 2001). Ayrıca Türkiye’deki kültür, sosyal gruplar arasındaki yakın ilişkilerin ve bağların önemsendiği bir kültür olarak nitelendirilmektedir (İmamoğlu, Küller, İmamoğlu, ve Küller, 1993). Öte yandan yaşanan değişimlerle üst sosyo-ekonomik düzeydeki bireylerde bireyci kültür özellikleri de görülmeye başlanmıştır (Çileli, 2000, s. 302; Göregenli, 1995, s. 11; İmamoğlu, 1998, s. 103).

Kağıtçıbaşı’ya (2000, 2005, 2007) göre, Batı psikolojisinin ileri sürdüğü bağımsız benlik modeli sorgulanmaktadır. Kültürlerarası araştırmalar Batılı benlik modelinin tüm insanların benlik gelişimine uygulanamayacağını göstermiştir (Kitayama, Markus, Matsumoto ve Norasakkunkit, 1997; Markus ve Kitayama, 1991). Kağıtçıbaşı (1996, 2000, 2005), benlik kurgusunu ikili olarak açıklayan bakış açısına karşı çıkarak özerkliğin ve ilişkiselliğin bir arada bulunduğu, üç farklı aile biçiminde ortaya çıkan üç farklı benlik kurgusunun (özerk-ayrık, bağımlı-ilişkisel ve özerk-ilişkisel) gelişimini ortaya koyan yeni bir model önermiştir. Kağıtçıbaşı, yakın ilişkilerin önemli olduğu kültürlerde, kentleşme ve sanayileşme sonucu ortaya çıkan sosyo-ekonomik gelişmeye rağmen yakın bağların sürdüğünü belirtmektedir. Ona göre ailenin refahı için çocuğun maddi katkısının azalması nedeniyle, çocuğun özerkliği bir tehdit olarak algılanmamakta, duygusal bağımlılıklara önem verilmesi nedeniyle yakınlık ve bağlılık hala istenmektedir.

Toplumsal cinsiyet kavramı ise, kadın ve erkek olmaya toplumun ve kültürün yüklediği anlamları ve beklentileri ifade eder (Dökmen, 2014, s. 20). Bireyler, doğuştan gelen farklı cinsiyetlere özgü psikolojik özelliklerle dünyaya gelmezler. Sosyalleşme sürecinde, farklı yaşantılar aracılığıyla sosyal davranışlarda cinsiyet farklılaşmaları oluşur (Bee ve Boyd, 2009,

s. 578). Oakley (1985), toplumsal cinsiyetin kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılıklarla ilişkisi bulunmadığını, cinsiyet rolü kalıp yargılarının nesilden nesile aktararak toplumsallaşma aracılığıyla ortaya çıktığını belirtmektedir. Bu sürece ana – baba, öğretmen, akranlar, okul, medya, dil, oyunlar, sanat, müzik ve din gibi etmenler de aracılık etmektedir (Basow, 1992, s. 11). Cinsiyeti doğa belirlerken, toplumsal cinsiyeti kültür belirlemektedir. Steinberg'e (2007, s. 327) göre toplumsal cinsiyet, kimliğin önemli bileşenlerinden biridir ve doğumdan itibaren kızların ve erkeklerin "cinsiyete uygun" biçimlerde davranmaları yönünde toplumsallaştırılmalarının bir sonucudur.

Çocukluk, toplumsal cinsiyetin öğrenilmesi açısından oldukça önemli bir dönemdir. Örneğin iki yaş civarındaki çocukların, toplumsal cinsiyetin ne olduğuna ilişkin tam olmayan bir anlayışları bulunmaktadır (Giddens, 2008, s. 209). Bu kazanımın ortaya çıkmasıyla birlikte cinsiyet rolüne ilişkin kalıp yargılar da kazanılmaya başlanır (Bee ve Boyd, 2009, s. 573). Ergenlik dönemi ise çocukluktaki seyrinden daha farklı bir işleyiş göstermektedir. Hill ve Lynch (1983), ergenlik döneminde, cinsiyete uygun davranışlar sergilenmesi için baskının, özellikle de kız ergenler için, arttığını ifade etmektedirler. "Cinsiyet kuvvetlendirme hipotezi" olarak bilinen bu düşünceye göre kız ve erkek ergenler arasında gözlemlenen cinsiyet farklılıklarının çoğu basmakalıp kadın-erkek davranışları göstermeleri yönündeki toplumsallaştırmanın hızlanmasından kaynaklanır (akt; Steinberg, 2007, s. 327).

Araştırmalar, tüm bu genellemeler ve kalıp yargılar arasında erkeğin mantıksal, bağımsız, güçlü, hırslı, saldırgan olarak değerlendirildiğini ve ondan buna uygun davranışları göstermesi beklendiğini ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra kadınlar otoriteden yoksun, düşük statülü ve yetersiz olarak değerlendirilmekte ve onlardan da kibar, sosyal, empatik, yumuşak olmaları beklenmektedir (Hyde ve Delameter, 1997; Steinberg, 2007).

İçinde yaşanan kültür ve özellikle ailelerin toplumsallaştırma çabaları hangi benlik kurgusunun daha baskın olduğunu belirlemektedir (Kağıtçıbaşı, 2000). Araştırmacılar, bireyin özerklik, ilişkisellik ve özerk-ilişkisel olarak sınıflanan benlik kavramının oluşumunu yönlendiren ve şekillendiren yapının kültür olduğunun altını çizmektedirler (Kağıtçıbaşı, 2005; Markus ve Kitiyama, 1991). Diğer taraftan içinde yaşanan toplumun kültürü,; kadın ve erkeğin nasıl davranacağı, nasıl düşüneceğine ilişkin beklentileri ortaya koyan sosyal özellikleri belirlemektedir (Akın ve Demirel, 2003:74; Üner, 2008:6; Powell ve Greenhause, 2010:1012). Brooke, (1996), Harter, (1991), Quatman ve Watson'a (2001) göre, kızlar ve erkekler daha emekleme döneminden itibaren özellikle kendi toplumsal cinsiyetlerine ilişkin kalıpyargıların farkına varmakta ve bunları benlik tanımlarına içselleştirmektedirler. Benlik algısı cinsiyetlerden beklenen toplumsal rollere göre değişmekte, toplumsal cinsiyete özgü kalıpyargılar onların farklı ilişki alanlarında duyarlık geliştirmelerine, dolayısıyla yaşadıkları sorunların da farklılaşmasına yol açmaktadır (akt. Güvenç ve Aktaş, 2006). Yaşanan bu değişim sürecinde içinde yaşanan kültürün etkisiyle ortaya çıkan toplumsal cinsiyet algısı ile benlik kurgularının ilişkisini incelemek önemli hale gelmiştir.

Tüm bilgiler ışığında toplumsal cinsiyet algısı ve benlik kurgusu arasında bir ilişki olduğu akla gelmektedir. Gelişmesinde kültürün, ailenin, sosyal çevrenin etkili olduğu benlik kurgusu ve toplumsal cinsiyet algısının arasındaki ilişkinin doğasını incelemek bu araştırmanın genel amacını oluşturmaktadır. Bu genel amaç çerçevesinde araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

1. Gençlerin benlik kurguları ile ilgili değerlendirmeleri nasıldır?
2. Gençlerin benlik kurguları arasında anne babalarının öğrenimi, cinsiyet, doğup büyüdüğü yer açısından manidar bir farklılık bulunmakta mıdır?
3. Gençlerin toplumsal cinsiyet algıları nasıldır?

4. Gençlerin toplumsal cinsiyet algılarında, anne babalarının öğrenimi, cinsiyetleri, doğup büyüdüğü yer açısından manidar bir farklılık bulunmakta mıdır?
5. Gençlerin benlik kurguları ile toplumsal cinsiyet algıları arasında ilişki bulunmakta mıdır?

Araştırmadan elde edilen verilerin Kocaeli ve Maltepe Üniversiteleri eğitim fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğrencilerden elde edilmiş olması bu araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Ayrıca araştırmadan elde edilen veriler ölçme araçlarının ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.

Yöntem

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Kocaeli Üniversitesi ve Maltepe Üniversitesinin Eğitim Fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğrencilerden oluşmaktadır. Her iki üniversitede toplam 3891 öğrenci öğrenim görmektedir. Bunların %44,2'si Maltepe Üniversitesinde (N=1721), %55,8'i de Kocaeli Üniversitesinde öğrenim görmektedir (N=2170). Her iki üniversitede öğrenim gören öğrencilerin 2973'ü kadın (%76,4), 918'i ise erkektir (% 23,6). Örneklem grubu ise, söz konusu öğrenciler arasından seçkisiz örnekleme yöntemlerinden tabakalı örnekleme yöntemi ile seçilmiş 415 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerin 225'i (%54,2) Maltepe Üniversitesi Eğitim Fakültesinde, 190'ı (%45,8) Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin 305'i (%73,5) kadın, 110'u (%26,5) erkektir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümler ise şu şekildedir: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı (n=129; %31,1), İngilizce Öğretmenliği Bölümü (n=108; %26), Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü (n=45; %10,8), Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü (n=34; %8,2), Fen Bilgisi Öğretmenliği Bölümü (n=31; %7,5), İlköğretim Matematik Öğretmenliği Bölümü (n=27; %6,5), Sınıf Öğretmenliği Bölümü (n=23; %5,5) ve Türkçe Öğretmenliği Bölümü (n=18; %4,3).

Veri Toplama Araçları

Aile Bağlamında Benlik Ölçeği

Katılımcıların benlik kurgusunu ölçmek için Kağıtçıbaşı (2005) tarafından geliştirilen "Aile Bağlamında Benlik Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek ilişkisellik, özerklik ve özerk-ilişkisellik olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. Katılımcılardan ölçekteki 22 maddenin her birine ne ölçüde katıldıklarını "kesinlikle katılmıyorum", "katılmıyorum", "kararsızım", "katılıyorum" ve "kesinlikle katılmıyorum" seçeneklerinden oluşan beşli dereceleme ölçeğinde işaretleyerek belirtmeleri istenmektedir.

Ölçeğin ilişkisellik boyutu bağımlı-ilişkisel benlik kurgusunu ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu alt ölçekteki 9 madde psikolojik ve maddi açıdan kişinin ailesiyle olan yakın ilişkisini ölçmektedir. Örnek olarak "Kendimi aileme gönülden bağlı hissedirim" maddesi verilebilir. Yine 9 maddeden oluşan özerklik boyutu özerk-ayrık benlik kurgusunu ölçmeyi amaçlamaktadır. Buradaki maddeler kişinin ailesiyle olan ilişkisinde özerklik düzeyini ölçmektedir. Örnek olarak "Kendimi ailemden bağımsız hissedirim" ve "Ailemin düşündüğü gibi düşünmek zorunda değilim" maddeleri verilebilir. Özerk-ilişkisellik boyutu olan son boyut özerk-ilişkisel benlik kurgusunu ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu alt ölçekteki 4 madde kişinin ailesine olan bağlılığını ve özerklik düzeyini bir arada ölçmektedir. Örnek olarak "Bir kimse kendisini ailesine hem duygusal olarak bağlı, hem de özgür hissedebilir" maddesi verilebilir. Her alt boyuttan alınan toplam puanın yüksekliği, o boyutun ifade ettiği tutumun yüksekliğini ortaya koymaktadır.

Ölçekten ayrıca kategorik sonuçlar da elde edilebilmektedir (Kağıtçıbaşı, 2007). Buna göre, özerklik ve ilişkisellik boyutunda medyan değerinin üstünde puan alanlar özerk-ilişkisel, altında puan alanlar ise bağımlı-ayrık benliğe sahip kişiler olarak sınıflandırılmaktadır. Özerklik boyutunda medyanın üstünde, ilişkisellik boyutunda medyanın altında puan alanlar özerk; özerklik boyutunda medyanın altında, ilişkisellik boyutunda medyanın üstünde puan alanlar ise ilişkisellik benliğe sahip kişiler olarak sınıflandırılmaktadır.

Özgün ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması üniversite öğrencileri ile yapılmıştır. Kağıtçıbaşı (2005) üniversite öğrencileri ile yaptığı güvenilirlik çalışmasında iç tutarlılık katsayısını ilişkisellik, özerklik ve özerk-ilişkisel boyutları için sırasıyla .84, .88 ve .85 olarak bulmuştur.

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği

Katılımcıların toplumsal cinsiyet algılarını ölçme amacıyla Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilen toplumsal cinsiyet algısı ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 5'li Likert tipinde olup 30 maddeden oluşmaktadır. Maddelerin 10 tanesi olumlu 15 tanesi de olumsuz ifadeler içermektedir ve bu maddeler tersten puanlanmaktadır.

Ölçeğin geçerlik çalışmasında temel bileşenler analizi yöntemi ile faktör yapısına bakılmıştır. Elde edilen bulgulara göre 30 maddeden oluşan ölçek 25 maddeye düşürülmüş, kalan bu 25 maddenin geçerlik katsayılarının istenilen düzeyde olduğu görülmüştür. Ölçek tek faktörden oluşmaktadır.

Ölçeğin güvenilirliğini saptama amacıyla ölçeğin bütününe ilişkin iç tutarlılık ölçüsü olarak hesaplanan güvenilirlik katsayısının (Cronbach Alfa: ,872) istenilen düzeyde olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre ölçeğin 25 maddesi için güvenilirliğinin sağlandığı belirtilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu

Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini saptama amacıyla açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşan bir kişisel bilgi formu araştırmacılar tarafından hazırlanarak ölçeklerle birlikte öğrencilere sunulmuştur. Kişisel bilgi formunda öğrencilere cinsiyetleri, anne-babalarının öğrenim durumu, aile gelir düzeyleri ve doğup büyüdüğü yer gibi sosyo-demografik verilerle ilgili sorular yöneltilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve Statistical Package for Social Sciences (SPSS) versiyon 21 programı kullanılarak istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir.

Öğrencilerin benlik kurguları ve toplumsal cinsiyet algıları ile ilgili genel değerlendirmelerini saptama amacıyla ortalama ve buna benzer temel betimleyici analizler; öğrencilerin benlik kurguları ve toplumsal cinsiyet algıları ile bazı sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişkilerin saptanması amacıyla t-testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA); öğrencilerin benlik kurguları ile toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkilerin saptanması amacıyla Pearson Korelasyon Katsayısı teknikleri kullanılmış, elde edilen veriler tartışılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde sırasıyla üniversite öğrencilerinin benlik kurguları ve toplumsal cinsiyet algıları ile ilgili genel bulgulara, benlik kurguları ve toplumsal cinsiyet algıları ile çeşitli sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiyi gösteren t-testi ve ANOVA sonuçlarına ve üniversite öğrencilerinin benlik kurguları ile toplumsal cinsiyet algıları arasındaki korelasyon sonuçlarına yer verilecektir.

Üniversite öğrencilerinin benlik kurguları ve toplumsal cinsiyet algıları ile ilgili genel değerlendirme sonuçları:

Üniversite öğrencilerinin Aile Bağlamında Benlik Ölçeğinden ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinden elde ettikleri puanlar üzerinde temel betimleyici analiz teknikleri uygulanmış ve sonuçlar Tablo – 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Öğrencilerin aile bağlamında benlik ölçeğinden aldıkları puanlara ilişkin temel bulgular

Benlik Kurgusu	N	Ranj	Ortalama	SS
Özerk Benlik	415	3,78	3,24	,56
İlişkisel Benlik	415	3,33	4,25	,67
Özerk-İlişkisel Benlik	415	4	4,52	,68
Toplumsal Cinsiyet Algısı	415	84	100,38	16,01

Tablo – 1’de yer alan veriler incelendiğinde, öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının 100,38 olduğu görülmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 25, en yüksek puan da 125’dir. Ölçekten alınan yüksek puanlar bireylerin toplumsal cinsiyet algılarının olumlu olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarının genel olarak olumlu olduğu söylenebilir. Tabloda yer alan Aile Bağlamında Benlik Ölçeğine ilişkin veriler incelendiğinde, öğrencilerin özerk-ilişkisel benlik kurgusu ile ilgili alt ölçekten aldıkları puanların ortalamasının diğerlerinden daha yüksek olduğu (N=415, X=4,52, S=,68), en düşük ortalama değerinde özerk benlik alt ölçeğine ait olduğu görülmektedir (N=415, X=3,24, S=,56). Ayrıca özerk ilişkisel benlik alt ölçeği puanlarının ortalaması ile ilişkisel benlik alt ölçeği puanları ortalamasının birbirine oldukça yakın olduğu da görülmektedir.

Ayrıca, Öğrencilerin Aile Bağlamında Benlik Ölçeğinden aldıkları puanlar Kağıtçıbaşı (2007) tarafından önerilen şekilde, alt ölçeklerden aldıkları puanlar doğrultusunda 4 kategoriye ayrılmışlardır. Buna göre, özerklik ve ilişkisellik boyutunda medyan değerinde puan alanlar özerk-ilişkisel, altında puan alanlar ise bağımlı-ayrık benliğe sahip kişiler olarak sınıflandırılmıştır. Özerklik boyutunda medyanın üstünde, ilişkisellik boyutunda medyanın altında puan alanlar özerk; özerklik boyutunda medyanın altında, ilişkisellik boyutunda medyanın üstünde puan alanlar ise ilişkisel benliğe sahip kişiler olarak sınıflandırılmıştır. Bu kategorizasyona ilişkin sonuçlar Tablo – 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Öğrencilerin aile bağlamında benlik ölçeğinden elde ettikleri puanlara göre sınıflandırılmasına ilişkin sonuçlar.

Kategori	N	Yüzde	Yığılmalı yüzde
Özerk İlişkisel	95	22,9	22,9
Bağımlı Ayrık	68	16,4	39,3
Özerk	135	32,5	71,8
İlişkisel	117	28,2	100
Toplam	415	100	

Tablo – 2’de yer alan veriler incelendiğinde öğrencilerin en fazla Özerk Benlik kategorisinde bulunduğu görülmektedir (N=135; %32,5). Bu kategoriyi sırasıyla İlişkisel Benlik (N=117; %28,2), Özerk-İlişkisel Benlik (N=95; %22,9) ve Bağımlı – Ayrık Benlik (N=68; %16,4) kategorileri izlemektedir.

Üniversite Öğrencilerinin Benlik Kurguları ile Çeşitli Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilerle İlgili Bulgular

Katılımcı öğrencilerin, Aile Bağlamında Benlik Ölçeğinden elde ettikleri puanların, annelerinin öğrenim düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptama amacıyla, araştırmadan elde edilen veriler ile ANOVA uygulanmış ve sonuçlar Tablo – 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3: Öğrencilerin benlik kurgularının annelerinin öğrenim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonuçları

Puan	Grup	N	X	S	KT	Sd	KO	F	p	
Özerk Benlik	Okuma	21	28,48	6,13	Gruplar Arası	53,374	4	13,343	,521	,721
	Yazma Bilmiyor									
	İlkokul	182	28,98	4,7	Grup İçi	10505,446	410	25,623		
	Ortaokul	61	29,52	4,83	Toplam	10558,819	414			
	Lise	97	29,01	5,54						
	Üniversite - Lisansüstü	54	29,87	5,15						
	Toplam	415	29,16	5,05						
İlişkisel Benlik	Okuma	21	37,33	5,54	Gruplar Arası	84,885	4	21,221	,569	,685
	Yazma Bilmiyor									
	İlkokul	182	38,68	6,15	Grup İçi	15291,876	410	37,3		
	Ortaokul	61	38,1	6,23	Toplam	15376,761	414			
	Lise	97	37,68	6,05						
	Üniversite - Lisansüstü	54	38,06	6,13						
	Toplam	415	38,2	6,1						
Özerk İlişkisel Benlik	Okuma	21	16,9	4,05	Gruplar Arası	51,879	4	12,97	1,74	,14
	Yazma Bilmiyor									
	İlkokul	182	18,34	2,38	Grup İçi	3018,727	409	7,381		
	Ortaokul	61	17,84	2,93	Toplam	3107,749	414			
	Lise	97	18,25	2,63						
	Üniversite - Lisansüstü	54	17,8	3,15						
	Toplam	415	18,1	2,74						

Tablo – 3’de yer alan veriler incelendiğinde, öğrencilerin özerk benlik kurgularının annelerinin öğrenim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ($F=,521$; $p>0,05$); ilişkisel benlik kurgularının annelerinin öğrenim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ($F=,569$; $p>0,05$); özerk ilişkisel benlik kurgularının da annelerinin öğrenim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ($F=1,74$; $p>0,05$) görülmektedir. Ortalamalara genel olarak bakıldığında, annenin öğrenim düzeyi arttıkça öğrencinin özerk-ilişkisel benlik alt ölçeğinden aldığı puanların da yükseldiği görülmektedir.

Katılımcı öğrencilerin, Aile Bağlamında Benlik Ölçeğinden elde ettikleri puanların, babalarının öğrenim düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptama amacıyla, araştırmadan elde edilen veriler ile ANOVA uygulanmış ve sonuçlar Tablo – 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4: Öğrencilerin benlik kurgularının babalarının öğrenim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonuçları

Puan	Grup	N	X	S	KT	Sd	KO	F	p	
Özerk Benlik	İlkokul	106	28,67	4,38	Gruplar Arası	41,038	3	13,679	,535	,659
	Ortaokul	65	29,5	4,74	Grup İçi	10517,781	411	25,591		
	Lise	133	29,15	5,64	Toplam	10558,819	414			
	Üniversite - Lisansüstü	111	29,42	5,1						
	Toplam	415	29,16	5,05						
İlişkisel Benlik	İlkokul	106	37,82	6,3	Gruplar Arası	27,653	3	9,218	,247	,864
	Ortaokul	65	38,58	6,19	Grup İçi	15349,109	411	37,346		

	Lise	133	38,35	6	Toplam	15376,761	414			
	Üniversite - Lisansüstü	111	38,19	6						
	Toplam	415	38,21	6,09						
	İlkokul	106	18,2	2,77	Gruplar Arası	2,093	3	,698	,092	,964
Özerk İlişkisel Benlik	Ortaokul	65	18,15	2,56	Grup İçi	3105,656	411	7,556		
	Lise	133	18,07	2,78	Toplam	3107,749	414			
	Üniversite - Lisansüstü	111	18,02	2,79						
	Toplam	415	18,1	2,74						

Tablo – 4’de yer alan veriler incelendiğinde, öğrencilerin özerk benlik kurgularının babalarının öğrenim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ($F=,405$; $p>0,05$); ilişkisel benlik kurgularının babalarının öğrenim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ($F=,569$; $p>0,05$); aynı şekilde öğrencilerin özerk ilişkisel benlik kurgularının da babalarının öğrenim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ($F=,242$; $p>0,05$) görülmektedir.

Öğrencilerin Aile Bağlamında Benlik Ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını saptama amacıyla, araştırmadan elde edilen veriler ile bağımsız örneklem için t-testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo – 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre benlik kurgularının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız örneklem için t-testi sonuçları

Puan	Grup	N	X	S	t	Sd	p
Özerk Benlik	Kadın	305	29,1	4,82	-,413	413	,680
	Erkek	110	29,33	5,67			
İlişkisel Benlik	Kadın	305	38,54	5,99	1,868	413	,062
	Erkek	110	37,28	2,32			
Özerk İlişkisel Benlik	Kadın	305	18,41	2,35	3,843	413	,000
	Erkek	110	17,25	3,48			

Tablo – 5’de yer alan veriler incelendiğinde, öğrencilerin özerk ve ilişkisel benlik kurguları açısından cinsiyet grupları arasında anlamlı bir fark olmadığı (Özerk benlik kurgusu, $t=,413$; $p>0,05$; İlişkisel benlik kurgusu, $t=1,868$; $p>0,05$), özerk-ilişkisel benlik kurgusu açısından ise cinsiyet grupları arasında kadınlar lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t=3,843$; $p<0,005$).

Öğrencilerin Aile Bağlamında Benlik Ölçeğinden aldıkları puanların, öğrencilerin yaşadıkları yerleşim bölgesine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını saptama amacıyla, araştırmadan elde edilen veriler ile ANOVA uygulanmış ve sonuçlar Tablo – 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Öğrencilerin benlik kurgularının yaşadıkları yere göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonuçları

Puan	Grup	N	X	S	KT	Sd	KO	F	p	
Özerk Benlik	Köy- Kasaba	42	28,69	4,82	Gruplar Arası	81,490	2	40,745	1,602	,203
	Şehir	198	28,8	5,09	Grup İçi	10477,33	412	25,43		
	Metropol	175	29,67	5,04	Toplam	10558,819	414			
	Toplam	415	29,16	5,05						
İlişkisel Benlik	Köy- Kasaba	42	35,21	6,82	Gruplar Arası	419,612	2	209,806	5,779	,003
	Şehir	198	38,58	5,87	Grup İçi	14957,149	412	36,304		
	Metropol	175	38,51	6	Toplam	15376,761	414			
	Toplam	415	38,21	6,09						
	Köy- Kasaba	42	17,19	3,08	Gruplar Arası	38,902	2	19,451	2,611	,075

Özerk	Şehir	198	18,22	2,65	Grup İçi	3068,847	412	7,449
İlişkisel	Metropol	175	18,18	2,74	Toplam	3107,749	414	
Benlik	Toplam	415	18,1	2,74				

Tablo – 6’da yer alan veriler incelendiğinde, öğrencilerin özerk ve özerk-ilişkisel benlik kurguları açısından yaşadıkları bölgeye göre anlamlı bir farklılık olmadığı (Özerk benlik kurgusu, $f=,203$; $p>0.05$; Özerk ilişkisel benlik kurgusu, $F=,219$; $p>0.05$), ilişkisel benlik kurgusu açısından ise anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($F=5,779$; $p<0,005$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu saptama amacıyla LSD testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, yaşamlarının çoğunu köy-kasabada geçiren bireylerin ilişkisel benlik kurgularının yaşamının çoğunu şehir ve metropollerde geçiren öğrencilere oranla anlamlı bir şekilde düşük olduğu görülmüştür.

Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları ile Çeşitli Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilerle İlgili Bulgular

Katılımcı öğrencilerin, Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinden elde ettikleri puanların, annelerinin öğrenim düzeylerine göre farklılaşp farklılaşmadığını saptama amacıyla, araştırmadan elde edilen veriler ile ANOVA uygulanmış ve sonuçlar Tablo – 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7: Öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarının annelerinin öğrenim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonuçları

Puan	Grup	N	X	S	KT	Sd	KO	F	p	
Toplumsal Cinsiyet Algısı	Okuma	21	91,19	18,88	Gruplar Arası	2789,303	5	557,861	2,207	,053
	Yazma									
	Bilmiyor									
	İlkokul	182	99,4	15,43	Grup İçi	103386,056	409	252,778		
	Ortaokul	61	102,6	15,39	Toplam	106175,359	414			
	Lise	97	101,37	16,7						
	Üniversite	49	103,35	15,84						
	Lisansüstü	5	98,8	5,54						
	Toplam	415	100,38	16,01						

Tablo – 7’de yer alan veriler incelendiğinde, öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarının annelerinin öğrenim düzeyine göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($F=2,207$; $p>0.05$).

Katılımcı öğrencilerin, Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinden elde ettikleri puanların, babalarının öğrenim düzeylerine göre farklılaşp farklılaşmadığını saptama amacıyla, araştırmadan elde edilen veriler ile ANOVA uygulanmış ve sonuçlar Tablo – 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8: Öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarının babalarının öğrenim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonuçları

Puan	Grup	N	X	S	KT	Ss	KO	F	p	
Toplumsal Cinsiyet Algısı	İlkokul	106	97,7	16,15	Gruplar Arası	2075,222	4	518,805	2,043	,088
	Ortaokul									
	Lise									
	Lise	133	103,14	16,4	Grup İçi	104100,137	410	253,903		
	Üniversite	100	99,7	15,64	Toplam	106175,359	414			
	Lisansüstü	11	104,55	13,31						
	Toplam	415	100,38	16,01						

Tablo – 8’de yer alan veriler incelendiğinde, öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarının babalarının öğrenim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($F=2,043$; $p>0.05$).

Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını saptama amacıyla, araştırmadan elde edilen veriler ile bağımsız örneklem için t-testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo – 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre toplumsal cinsiyet algılarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız örneklem için T-testi sonuçları

Puan	Grup	N	X	S	t	Ss	p
Toplumsal Cinsiyet Algısı	Kadın	305	104,4	13,34	9,376	413	,000
	Erkek	110	89,22	17,51			

Tablo – 9’da yer alan veriler incelendiğinde, öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklı olduğu görülmektedir ($t=9,376$; $p<0.001$). Bu sonuca göre kadın öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarının erkek öğrencilere oranla daha olumlu olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinden aldıkları puanların, öğrencilerin yaşadıkları yerleşim bölgesine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını saptama amacıyla, araştırmadan elde edilen veriler ile ANOVA uygulanmış ve sonuçlar Tablo – 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10: Öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarının yaşadıkları yere göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonuçları

Puan	Grup	N	X	S	KT	Ss	KO	F	p	
Toplumsal Cinsiyet Algısı	Köy- Kasaba	42	94,5	16,58	Gruplar Arası	1877,269	2	938,634	3,708	,025
	Şehir	198	101,83	15,08	Grup İçi	104298,09	412	253,151		
	Metropol	175	100,14	16,65	Toplam	106175,359	414			
	Toplam	415	100,38	16,01						

Tablo – 10’da yer alan veriler incelendiğinde, öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarının yaşadıkları bölgeye göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($F=3,708$; $p<0.05$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu saptama amacıyla LSD testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre yaşamının çoğunu köy veya kasabada geçiren öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarının şehir ve metropollerde yaşamış olanlara oranla anlamlı ölçüde olumsuz olduğu görülmüştür. Diğer gruplar arasında anlamlı bir fark görülmemiştir.

Öğrencilerin Benlik Kurguları ile Toplumsal Cinsiyet Algıları Arasındaki İlişkilerle İlgili Bulgular

Öğrencilerin benlik kurgusu tipleri ile toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkileri saptama amacıyla Pearson Korelasyon Katsayısı analizi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Tablo – 11’de sunulmuştur.

Tablo 11: Öğrencilerin toplumsal cinsiyet algıları ile benlik kurgularının karşılaştırılmasına ilişkin pearson korelasyon katsayısı analizi sonuçları

Değişken	N	r	p
Toplumsal cinsiyet algısı Özerk Benlik	415	,332	,000
Toplumsal cinsiyet algısı İlişkisel Benlik	415	,153	,002
Toplumsal cinsiyet algısı Özerk İlişkisel Benlik	415	,424	,000

Tablo – 11’de yer alan verilere göre, öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısı ile tüm benlik kurguları arasında manidar ve pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır (Özerk benlik $r=,332$; $p<0,005$; İlişkisel benlik $r=,153$; $p<0,005$; Özerk ilişkisel benlik $r=,424$; $p<0,005$).

Öğrencilerin Aile Bağlamında Benlik Ölçeğinden aldıkları puanlar Kağıtçıbaşı (2007) tarafından önerilen şekilde, alt ölçeklerden aldıkları puanlar doğrultusunda 4 kategoriye ayrılmışlardır. Buna göre, özerklik ve ilişkisellik boyutunda medyan değerinin üstünde puan alanlar özerk-ilişkisel, altında puan alanlar ise bağımlı-ayrık benliğe sahip kişiler olarak sınıflandırılmıştır. Özerklik boyutunda medyanın üstünde, ilişkisellik boyutunda medyanın altında puan alanlar özerk; özerklik boyutunda medyanın altında, ilişkisellik boyutunda medyanın üstünde puan alanlar ise ilişkisellik benliğe sahip kişiler olarak sınıflandırılmıştır. Daha sonra bu 4 benlik kurgusu grubu arasında, toplumsal cinsiyet algısı bakımından fark olup olmadığını saptama amacıyla ANOVA uygulanmış ve sonuçlar Tablo – 12’de sunulmuştur.

Tablo 12: Öğrencilerin benlik kurgusu kategorilerine göre toplumsal cinsiyet algılarına ilişkin ANOVA sonuçları

Puan	Grup	N	X	S	KT	Sd	KO	F	p	
Toplumsal Cinsiyet Algısı	Özerk-İlişkisel	95	106,88	14,45	Gruplar Arası	9135,061	3	3045,02	12,897	,000
	Bağımlı-Ayrık	68	93,34	13,85	Grup İçi	97040,298	411	236,108		
	Özerk	135	102,21	16,25	Toplam	106175,359	414			
	İlişkisel	117	97,06	15,86						
	Toplam	415	100,38	16,01						

Tablo – 12’de yer alan veriler incelendiğinde, öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarının benlik kurgusu kategorilerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($F=12,897$; $p<0.005$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu saptama amacıyla LSD testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre özerk-ilişkisel benlik kurgusuna sahip olanların toplumsal cinsiyet algılarının diğer tüm benlik kurgusu kategorilerinde yer alanlardan anlamlı bir şekilde daha olumlu olduğu; özerk benlik kurgusuna sahip olanların toplumsal cinsiyet algılarının bağımlı-ayrık ve ilişkisellik benlik kurgusuna sahip olanlara göre anlamlı bir şekilde daha olumlu olduğu; ilişkisellik benlik kurgusuna sahip olanların toplumsal cinsiyet algılarının bağımlı-ayrık benlik kurgusuna sahip olanlara göre anlamlı bir şekilde daha olumlu olduğu saptanmıştır. Buna göre toplumsal cinsiyet algısı en olumlu olan grup anlamlı bir şekilde özerk-ilişkisel benlik kurgusuna sahip olanlar olarak saptanmıştır. Bağımlı-ayrık benlik kurgusuna sahip olanların ise diğer gruplara oranla anlamlı ölçüde daha olumsuz toplumsal cinsiyet algısına sahip olduğu saptanmıştır.

Tartışma

Üniversite öğrencilerinin benlik kurguları ile toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkinin doğasını incelemek bu araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu genel amaç çerçevesinde araştırmada belirlenen sorulara cevap aranmıştır. Araştırmada ilk olarak gençlerin benlik kurguları ile ilgili değerlendirmelerine bakılmıştır. Katılımcıların Kağıtçıbaşı (2007) tarafından önerildiği gibi medyan değere göre sınıflandırılması sonucunda % 32,5’i ($n = 135$) özerk, % 28,2’si ($n = 117$) ilişkisellik, % 22,9’u özerk-ilişkisel ($n = 95$) ve % 16,4’ü ($n = 68$) bağımlı-ayrık benliğe sahip kişiler olarak gruplanmıştır. Veri toplama araçlarını cevaplayan öğrencilerin genel olarak benlik kurgularına bakıldığında ise, özerk ilişkisellik benlik puanlarının, özerk benlik ve ilişkisellik benlik puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu Kağıtçıbaşı’nın (1996, 2005, 2007) önerdiği özerk-ilişkisel benliğin Türkiye’de yaşayan bireyler için en uygun gelişim çizgisi olduğu görüşüne de destek sunmaktadır.

Araştırmanın ikinci sorusunda; gençlerin benlik kurguları arasında ana babalarının öğrenimi, cinsiyet, doğup büyüdüğü yer açısından manidar bir farklılık olup olmadığına bakılmıştır:

Ana-babaların öğrenim düzeyi ile gençlerin benlik kurguları arasındaki ilişkiye bakıldığında, Kağıtçıbaşı’nın (2007) Türkiye’de yaşayan bireyler için en uygun benlik kurgusu

olarak tarif ettiği özerk-ilişkiselliğe, anne öğreniminin etkisi olduğu bulunmuştur. Annelerin öğrenimi arttıkça özerk ilişkisel benlik kurgusunun artması alanyazınla da uyumludur (Markus ve Kitiyama, 1991; Kağıtçıbaşı, 2007). Anne ve baba etkilerini birlikte inceleyen araştırmalar, annelerin ebeveynlik stillerinin çocuk üzerindeki etkilerinin babalarinkinden çok daha anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır (Sunar, 2009; Yağmurlu, Çıtlak, Dost ve Leyendecker, 2009). Öte yandan babaların öğrenimi ile gençlerin benlik kurgusu arasında ilişki bulunmamıştır. Bu sonuçtan, ebeveynin kültür aktarımında annelerin daha etkili olduğu yorumu yapılabilir.

Gençlerin cinsiyetleri ile benlik kurgusu arasındaki ilişki incelendiğinde; özerk benlik kurgusu ve ilişkisel benlik kurgusu açısından cinsiyetler açısından fark bulunmamıştır. Ancak, özerk ilişkisel benlik kurgusunun kadınların lehine daha olumlu olduğu bulunmuştur. Bu bulgu alanyazındaki Karakitapoğlu-Aygün'ün (2004, s. 471), kadınların erkeklere göre kendilerini daha kişisel ve daha az geleneksel terimlerle tanımlamaları, Üskül ve diğerlerinin (2004, s. 182) kadınların bağımsız benlik yapısı puanlarının, erkeklerin puanlarından daha yüksek olduğu, Carpenter ve Karakitapoğlu-Aygün'ün (2005, s. 310) kadınların kişisel kimliğe erkeklerden daha fazla önem verdiği ve Ercan'ın (2013, s. 168) kadınların erkeklere oranla bireycilik ve ilişkisellik puanlarının daha yüksek bulunması bulgularıyla uyumludur. Ayrıca bu sonuç, örneklem grubunun eğitim fakültesinde öğrenim görüyor olması, genç ve modern Türk kadınının toplumsal değişimdeki rolüne de işaret ediyor olabilir.

Gençlerin doğup büyüdüğü yer açısından benlik kurguları arasında fark olup olmadığına bakılmış ve özerk benlik kurgusu ve özerk ilişkisel benlik kurgusu açısından fark bulunmamıştır. Yaşamlarının çoğunu köy ve kasabada geçirenlerin, yaşamlarının çoğunu şehir ve metropollerde geçirenlere oranla daha yüksek ilişkisel benlik kurguları olduğu bulunmuştur. Kağıtçıbaşı (1996, 2000), benlik kurgusunun gelişimini sosyo-ekonomik ve kültürel etmenlerle, çocuk yetiştirme biçimlerine dayandırmaktadır. Özerkliğin düşük, ilişkiselliğin yüksek olduğu ilişkisel benliği, geleneksel aile modelinin bir sonucu olarak tarif etmektedir (Kağıtçıbaşı, 2005). Bu açıdan bakıldığında bu bulgu köy ve kasabalarda daha geleneksel aile modelinin bulunmasıyla ilgili olabilir.

Araştırmanın üçüncü sorusunda, gençlerin toplumsal cinsiyet algılarının genel olarak nasıl olduğuna bakılmıştır. Toplumsal Cinsiyet Algısı ölçeğinden alınan yüksek puanlar bireylerin toplumsal cinsiyet algılarının olumlu olduğunu göstermektedir. Alanyazında üniversite öğrencileriyle ilgili yapılan araştırmalarda toplumsal cinsiyet algısının olumsuz olduğuna ilişkin araştırmalar bulunmaktadır (Aslan, 2015, s. 380; Beidoğlu ve Batman, 2000, s. 60, Öngen ve Aytaç, 2013, s. 14). Bu araştırmada, gençlerin toplumsal cinsiyet algısının genel olarak olumlu olduğunun saptanmasının, öğrencilerin eğitim fakültesinde öğrenim görüyor olmasından ve toplumsal cinsiyetle ilgili kişisel farkındalıklarının olmasından kaynaklanmış olduğu söylenebilir.

Araştırmanın bir diğer sorusu gençlerin toplumsal cinsiyet algıları ile ana baba öğrenimi, cinsiyet, doğup büyüdüğü yer gibi demografik değişkenleri arasında anlamlı bir ilişkinin bulunup bulunmadığı yönündedir. Buna göre, annelerin ve babaların öğrenimiyle, gençlerin toplumsal cinsiyet algısı arasında ilişki bulunmamıştır.

Araştırmanın bir diğer sonucuna göre, gençlerin toplumsal cinsiyet algılarının cinsiyetlere göre farklılaştığı bulunmuştur. Kadınların toplumsal cinsiyet algıları erkeklere göre daha olumludur. Bu bulgu ülkemizdeki benzer çalışmalarda da dikkati çekmektedir (Aslan, 2015, s. 379; Aylaz, Güneş, Uzun ve Ünal, 2014, s. 187; Kalaycı vd., 2012; Öngen ve Aytaç, 2013; Seçgin ve Tural., 2011, s. 2456; Vefikuluçay, Demirel, Taşkın ve Eroğlu, 2007). Bireylerin sosyalleşmesi sürecinde oluşan toplumsal cinsiyet algısı kadınların aleyhine işlemektedir. Üniversite öğrenimi gören genç kadınların da bu durumun farkında olması toplumsal cinsiyet farkındalığının daha olumlu olmasını etkilemiş olabilir.

Araştırmada gençlerin doğup büyüdüğü yerin toplumsal cinsiyet algıları ile ilişkisine de bakılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, yaşamlarının çoğunu köy ve kasabalarda geçiren gençlerin, yaşamlarının çoğunu şehir ve metropollerde geçiren gençlere oranla toplumsal cinsiyet algılarının daha olumsuz olduğu bulunmuştur. Toplumsal cinsiyet algısının gelişiminde kültürel aktarımın olduğu bilinen bir gerçektir (Ataman, 2009, s. 1; Basow, 1992, s. 9). Bu açıdan bakıldığında kentte büyüyenlerin toplumsal cinsiyet algılarının yüksek olması kentleşmenin ve kentte kadının toplumsal hayata daha fazla katılımının olmasıyla açıklanabilir.

Araştırmanın son sorusunda, gençlerin benlik kurguları ile toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Gençlerin toplumsal cinsiyet algıları ile özerk benlik, İlişkisel benlik ve özerk ilişkisel benlik kurguları arasında manidar ve olumlu yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Öte yandan gençlerin benlik tiplerine göre toplumsal cinsiyet algılarında bir farklılık olup olmadığına da bakılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, gençlerin toplumsal cinsiyet algılarının benlik kurgusu kategorilerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre, özerk-ilişkisel benlik kurgusuna sahip olanların toplumsal cinsiyet algılarının diğer tüm benlik kurgusu kategorilerinde yer alanlardan anlamlı bir şekilde daha olumlu olduğu; özerk benlik kurgusuna sahip olanların toplumsal cinsiyet algılarının bağımlı-ayrık ve ilişkisel benlik kurgusuna sahip olanlara göre anlamlı bir şekilde daha olumlu olduğu; ilişkisel benlik kurgusuna sahip olanların toplumsal cinsiyet algılarının bağımlı-ayrık benlik kurgusuna sahip olanlara göre anlamlı bir şekilde daha olumlu olduğu saptanmıştır.

Buna göre toplumsal cinsiyet algısı en olumlu olan grup anlamlı bir şekilde özerk-ilişkisel benlik kurgusuna sahip olanlar olarak saptanmıştır. Kağıtçıbaşı'nın (2007), ilgisiz ve ihmalkâr ebeveyn tutumları olan sağlıklı aile modelinin sonucunda oluştuğunu ileri sürdüğü bağımlı-ayrık benlik kurgusuna sahip olanların ise beklendiği gibi, diğer gruplara oranla anlamlı ölçüde daha olumsuz toplumsal cinsiyet algısına sahip olduğu saptanmıştır.

Ortalamalar genel olarak incelendiğinde en yüksek ortalamanın özerk ilişkisel benlik tipine ait olduğu görülmektedir. Özerk-ilişkisel benlik ve toplumsal cinsiyet algısı arasındaki olumlu ilişki, Kağıtçıbaşı (1996, 2005, 2007) tarafından önerilen özerk-ilişkisel benliğin en uygun gelişim çizgisi olduğu görüşüne de destek sunmaktadır.

Çocuklar çevreleriyle sosyal etkileşime girmeleriyle birlikte, kendi toplumsal cinsiyetlerine ilişkin kalıp yargıların farkına varmaktadır. Çevreden aldıkları bu dönütlerle cinsiyetinden beklenen toplumsal rolleri öğrenmekte ve benlik algısı geliştirmektedir (Quatman ve Watson, 2001, s. 96). Kız çocuklarında görülen güvensizlik ve sosyal temelli kaygının toplumsal cinsiyetten beslenen sosyalleşme süreciyle ilişkili olduğu bulunmuştur (Clarbour ve Roger, 2004; Leadbeater, Kuperminc, Blatt ve Hertzog, 1999; Sayıl, Yılmaz ve Uçanok, 2002). Kağıtçıbaşı'nın (2005) önerdiği benlik kurgusu modelinde de benzer şekilde, bireylerin benlik kurguları içinde yaşanan kültürden etkilenmektedir. Bu sonuçlara genel olarak bakıldığında toplumsal cinsiyet algısı ve özerk ilişkisel benlik arasında olumlu doğrusal bir ilişki olduğu söylenebilir. Toplumsal cinsiyet algısı ile benlik kurgusu arasındaki ilişki, geleneksellikten modernliğe doğru hızlı bir değişim yaşanan Türk kültüründe (İmamoğlu ve Karakitapoğlu-Aygün, 1999; Karakitapoğlu-Aygün ve İmamoğlu, 2002) eğitimcilere ve eğitim programı geliştirenlere katkı sunabilir.

Kaynakça

Akın, A., & Demirel, S. (2003). Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Sağlığa Etkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 25 (4), 73-82.

- Altınova, H. H., & Duyan, V. (2013). Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlik Çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24 (2), 9-22.
- Aslan, G. (2015). Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algılarına İlişkin Metaforik Bir Çözümleme. *Eğitim ve Bilim*. 40 (181). 363-384.doi: 10.15390/EB.2015.2930
- Ataman, H. (2009). *LGBT Hakları İnsan Haklarıdır*. Ankara: İnsan Hakları Gündemi Derneği Yayını.
- Aylaz, R., Güneş, G., Uzun, Ö., & Ünal, S. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolüne Yönelik Görüşleri. *Sted*.23 (5). 183 -189.
- Basow, S. (1992). *Sex role stereotypes: Alternates and Change*. Pacific Grove: Brooks/Cole.
- Bee, H., & Boyd, D. (2009). *Çocuk Gelişim Psikolojisi*. Çev. O. Gündüz, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Beidoğlu, M., & Batman, K.A. (2000). Üniversite Öğrencilerinin Kadının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüşleri: Kuzey Kıbrıs Örneği. *Kadın/Woman*. 15 (1) 45-71
- Budak, S. (2000). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat.
- Carpenter, S., & Karakitapoğlu-Aygün, Z. (2005). Importance and Descriptiveness of Self-Aspects: A Cross-Cultural Comparison. *Cross-Cultural Research*, 39 (3), 293-321.doi: 10.1177/1069397104273989
- Clarbour, J., & Roger, D. (2004). The Construction and Validation of a New Scale for Measuring Emotional Response Style in Adolescents. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45, 496 - 509. doi: 10.1111/j.1469-7610.2004.00240.x
- Çileli, M. (2000). Change in Value Orientations of Turkish Youth From 1989 to 1995. *The Journal of Psychology*. 134. 297-305. <https://doi.org/10.1080/00223980009600869>
- Dökmen, Z. Y. (2014). *Toplumsal Cinsiyet*. 5. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ercan, H. (2013). Genç Yetişkinlerde Benlik Kurgusu Üzerine Bir Çalışma. *Zeitschrift für die Welt der Türken*.5 (2).157-178.
- Franzoi, S.L. (1996). *Social Psychology*. Dubuque, IA: Brown and Benchmark.
- Gander, M.J., & Gardiner, H.W. (2010). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. (7. baskı), (Yayıma Haz.:B.Onur). Ankara: İmge Kitabevi.
- Gezici, M., & Güvenç, G. (2003). Çalışan Kadınların ve Ev Kadınlarının Benlik Algısı ve Benlik Kurgusu Açısından Karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18 (51): 1-14.
- Giddens, A. (2008). *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Göregenli, M. (1995). Kültürümüz Açısından Bireycilik-Toplulukçuluk Eğilimleri: Bir Başlangıç Çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10. 1-14.
- Güvenç, G., & Aktaş, V. (2006). Ergenlik Döneminde Yaş, Toplumsal Cinsiyet, Bireysel ve İlişkisel Tutumlar, Benlik Değeri ve Yaşam Becerilerine İlişkin Algı Arasındaki İlişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21 (57), 45-62.
- Hamachek, D.E. (1995). Ergen Benliğinin Psikolojisi ve Gelişimi. *Ergenliği Anlamak* J.F. Adams (Eds.), Yayıma haz.: B. Onur, Çev.: Ö.H. Ersever, Ankara: İmge Kitabevi.
- Hortaçsu, N. (1989). Turkish Students' Self Concepts and Reflected Appraisals of Significant others. *International Journal of Psychology*, 24, 451-463. doi:<https://doi.org/10.1080/00207594.1989.10600058>
- Hyde, J.S., & Delamater, J.D. (1997). *Understanding human sexuality*. Sixth Edition, Boston: McGraw Hill Inc.
- İmamoğlu, E. O., & Karakitapoğlu-Aygün, Z. (1999). 1970'lerden 1990'lara Değerler: Üniversite Düzeyinde Gözlenen Zaman, Kuşak Ve Cinsiyet Farklılıkları. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 1-22.
- İmamoğlu, E. O., Küller, R., İmamoğlu, V., & Küller, M. (1993). The Social Psychological Worlds of Swedens and Turks in and around Retirement. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 24, 26-41. doi: <https://doi.org/10.1177/0022022193241002>

- İmamoğlu, E.O. (1998). Individualism and Collectivism in a Model and Scale of Balanced Differentiation and İntegration. *The Journal of Psychology*, 132 (1), 95-105. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/00223989809599268>
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). Özerk-İlişkisel Benlik: Yeni bir Sentez. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11, 36-44.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). *Kültürel Psikoloji: Kültür Bağlamında İnsan ve Aile*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2001). *İnsan Aile ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). Autonomy and Relatedness in Cultural Context: Implications for Self and Family. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36, 4, 403-422. doi: 10.1177/0022022105275959
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2007). *Family, self, and Human Development Across Cultures, Theory and Applications* (2nd ed.). London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Kalaycı, N., Hayırsever F., & Özcan, F. Z. (2012). İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Algıları. *2.Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi*, 27-29 Eylül 2012, Bolu.
- Karakitapoğlu-Aygün, Z. (2004). Self, İdentity, Emotional Well-Being Among Turkish University Students. *The Journal of Psychology*, 138 (5), 457-478. doi: <http://dx.doi.org/10.3200/JRLP.138.5.457-480>
- Karakitapoğlu-Aygün, Z., & İmamoğlu, E. O. (2002). Value Domains of Turkish Adults and University Students. *The Journal of Social Psychology*, 142,333-351. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/00224540209603903>
- Kitayama, S., Markus, H.R., Matsumoto, H., & Norasakkunkit, V. (1997). Individual and Collective Processes in the Construction of the Self: Self-Enhancement in the United States and self-criticism in Japan. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72,1245-1267. doi: 10.1037/0022-3514.72.6.1245
- Leadbeater, B. J., Kuperminc, G. P., Hertzog, C., & Blatt, S.J. (1999). A Multivariate model of Gender Differences in adolescents' Internalizing and Externalizing Problems. *Developmental Psychology*, 35, 1268 - 1282. doi: 10.1037//0012-1649.35.5.1268
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for Cognition, Emotion, and Motivation. *Psychological Review*, 98, 224-253.
- Matsumoto, D., & Juang, L. (2008) *Culture & Psychology*. Belmont. Thomson-Wadsworth.
- Oakley, A. (1985). *Sex, Gender And Society: Towards a New Society*. USA: Arena.
- Öngen, B., & Aytaç, S. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Yaşam Değerleri İlişkisi. *Sosyoloji Konferansları*, 48(2): 1-18.
- Powell, G.N., & Greenhaus, J.H. (2010). Sex, Gender, and Decisions at the Family - Work İnterface. *Journal of Management*. 36 (4),1011-1039.
- Quatman, T., & Watson, C. M. (2001). Gender Differences in Adolescent self - Esteem: an Exploration of Domains. *Journal of Genetic Psychology*, 162, 93-118. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/00221320109597883>
- Sampson, E. E. (2000). Reinterpreting İndividualism and Collectivism. *American Psychologist*, 55, 1425-1432.
- Sayı, M., Yılmaz, A. G., & Uçanok, Z. (2002). Ergenliğe Geçişte Bilgilendirmenin Ergenin Bilgi Düzeyi ve Benlik Algısına Etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17, 47 - 58.
- Seçgin, F., & Tural, A. (2011). Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. *E-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences*, 6(4): 2446-2458.
- Singelis, T.M. (1994). The Measurement of İnterdependent and İndependent Self Construal. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 20, 580-591. doi: <https://doi.org/10.1177/0146167294205014>

-
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. Yayına Haz.: F.Çok. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Sunar, D. (2009). Mothers' and Fathers' Child-Rearing Practices and Self-Esteem in Three Generations of Urban Turkish Families. S. Bekman ve A. Koç, (Ed.), *Perspectives on Human Development, Family and culture*. (126-139).Cambridge University Press.
- Üner, S. (2008). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Temel Eğitim Seti*. TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, UNFPA, Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, Ankara: Dumat Ofset.
- Üskül, A.K., Hynie, M., & Lalonde, R.N. (2004). Interdependence as a Mediator Between Culture and Interpersonal Closeness for Euro-Canadians and Turks. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 35 (2), 174-191.doi: <https://doi.org/10.1177/0022022103262243>
- Vefikuluçay, D., Demirel, S., Taşkın, L., & Eroğlu, K. (2007). Kafkas Üniversitesi Son Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bakış Açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 14 (2): 26–38.
- Yağmurlu, B., Çıtlak, B., Dost, A., & Leyendecker, B. (2009). Türk Annelerin Çocuk Sosyalleştirme Hedeflerinde Eğitime Bağlı Olarak Gözlemlenen Farklılıklar. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24 (63), 1-15.
-